

Dorota Krystyna Rembiszewska

Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk, Warszawa

ORCID: 0000-0003-0339-0879

PERSPEKTYWA WSPÓŁCZESNA I HISTORYCZNA W BADANIACH NAD WSCHODNIĄ SŁOWIAŃSZCZYZNĄ W INSTYTUCIE SŁAWISTYKI POLSKIEJ AKADEMII NAUK

Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk (w latach 1954–1977 Zakład Słowianoznawstwa, w latach 1977–1992 Instytut Słowianoznawstwa) od początku istnienia prowadzi wielokierunkowe badania nad językami i literaturami wschodniosłowiańskimi i kulturą narodów wschodniosłowiańskich. W różnych okresach działalności Instytutu zainteresowania skupiały się wokół rozmaitych tematów, metodologii, nurtów badawczych. Nierzadko w badaniach perspektywa współczesna przeplatała się z historyczną.

Spośród wielu prac i projektów badawczych, dotyczących wschodniej Słowiańszczyzny, które powstały w IS PAN, uwagę zwraca kilka bloków zagadnień. Są to:

1. atlasy gwarowe;
2. słowniki dwujęzyczne, słowniki gwarowe;
3. prace folklorystyczne z pogranicza polsko-wschodniosłowiańskiego;
4. monografie, projekty grantowe dotyczące wielokulturowości, kontaktów i pogranicza językowo-kulturowego;
5. projekty badawcze placówek naukowych polskich i ukraińskich;
6. popularyzacja wiedzy na temat współczesnej Ukrainy, kontaktów polsko-ukraińskich.

Ad-1. W początkowym okresie działalności IS PAN największą uwagę skupiono na tematyce językoznawczej. Zapewne brało się to stąd, że Zakład Słowianoznawstwa powstał głównie dzięki staraniom wybitnych sławistów – prof. Tadeusza Lehra-Spławińskiego i prof. Zdzisława Stiebera. Kontynuowano więc po pierwsze prace nad dialektem łemkowskim, które Stieber rozpoczął jeszcze

przed II wojną światową. Ich ukoronowaniem był *Atlas językowy dawnej Łemkowszczyzny*¹. Atlas zawiera 416 map, poprzedzonych krótkimi objaśnieniami. Nie ma tu wyczerpujących komentarzy, wyjaśniających na przykład pochodzenie poszczególnych wyrazów. Każda mapa obrazuje zróżnicowanie nazw – pokazane są odmienności związane z wymową, jak i rozmieszczenie różnych wyrazów oznaczających ten sam przedmiot, zjawisko lub czynność. Kartograficzne ujęcie to nie tylko dowód minionego stanu gwary, ale również świadectwo ludowej kultury materialnej (np. mapa ‘kijanka do prania’ czy ‘naczynie do robienia masła’). Indeks wyrazów do *Atlasu językowego dawnej Łemkowszczyzny* sporządził Janusz Rieger².

Obszarem sąsiadującym z Łemkowszczyzną jest Bojkowszczyzna, która również była obszarem eksploracji Stiebera w latach 1937–1939, wspólnie ze Stefanem Hrabcem. Dzieło dokończył uczeń Stiebera – Janusz Rieger, kilkadziesiąt lat później, pod którego kierunkiem opublikowano *Atlas gwar bojkowskich*³. Atlas ten stanowi ważne źródło do badań porównawczych, rejestruje historyczną dziś leksykę obszaru położonego „na północ od głównego grzbietu Karpat”⁴, z miastami Sanok, Lesko, Drohobycz.

W kręgu geografii lingwistycznej mieści się następne ważne przedsięwzięcie, jakim niewątpliwie jest *Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny*⁵. Prace badawcze zainicjowane w połowie lat 50. XX wieku przez Antoninę Obrębską-Jabłońską dotyczyły pogranicza polsko-wschodniosłowiańskiego, gdzie współistniała ludność słowiańska i bałtycka, a także przenikało się dawne osadnictwo zachodniosłowiańskie ze wschodniosłowiańskim. Zebrano materiał ze 114 wsi, który został przepisany do kartoteki. Na jej podstawie powstało dziesięć tomów Atlasu (w tym sześć leksykalnych), którego pierwszy tom ukazał się w 1980 roku, a dziesiąty w 2012 roku.

Geografia słownictwa gwar wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny została ukazana w zestawieniu z gwarami sąsiadującymi – białoruskimi, ukraińskimi i polskimi, głównie z Podlasia, Mazowsza, z Warmii i Mazur. Taki sposób ekspozycji materiału dialektalnego umożliwia całościowe spojrzenie na problematykę gwar pogranicza i interferencji języków słowiańskich.

1 Z. Stieber, *Atlas językowy dawnej Łemkowszczyzny*, t. 1–8, Wrocław 1957–1964.

2 J. Rieger, *Indeks wyrazów do „Atlasu językowego dawnej Łemkowszczyzny”*, Łódź 1966.

3 *Atlas gwar bojkowskich* oprac. głównie na podstawie zapisów S. Hrabca przez Zespół Instytutu Słowianoznawstwa PAN pod kier. J. Riegera, t. 1–7, Wrocław 1980–1991.

4 *Atlas gwar bojkowskich...*, s. 10.

5 *Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny*, t. 1, pod red. S. Glinki, A. Obrębskiej-Jabłońskiej, J. Siatkowskiego, Wrocław 1980, t. 2–3, pod red. S. Glinki, Wrocław 1989–1993, t. 4–10 pod red. I. Maryniakowej, Warszawa 1995–2012.

AGWB w dużym stopniu ma znaczenie historyczne, gdyż przedstawia dawne realia, a także stosunki społeczne charakterystyczne dla rzeczywistości wiejskiej minionych lat. W atlasie znalazł się materiał zapisany we wsi Bołtryki (p. 72), której już nie ma z powodu budowy Zalewu Siemianówka.

Ze względu na obecność specjalistów od geografii lingwistycznej w IS PAN w latach 90. XX wieku językoznawcy z Zakładu Ukrainistyki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie podjęli współpracę ze środowiskiem warszawskich slawistów i rozpoczęto działania nad przygotowaniem *Atlasu ukraińskich gwar Pobuża*. W tym projekcie brał udział także Instytut Językoznawstwa Ukraińskiej Akademii Nauk w Kijowie (uczestniczył w zbieraniu materiału gwarowego z kilkunastu punktów na terenie Polski dla *Atlasu języka ukraińskiego* itp.). Niestety, zamierzenie to nie zostało doprowadzone do finału.

Opublikowanie ostatniego tomu AGWB stało się końcem aktywności zespołów nad atlasami gwarowymi w IS PAN.

Ad-2. W IS PAN podjęto wiele prac o charakterze leksykograficznym, prezentujących słownictwo zarówno w ujęciu diachronicznym, jak i synchronicznym. Tu należy wymienić słowniki dwujęzyczne oraz słowniki gwarowe.

Pod koniec lat 60. XX wieku zespół pod kierownictwem Anatola Mironowicza opracował słownik rosyjsko-polski, który doczekał się kilkadziesiąt wydań⁶. Słownik ten, liczący ok. 70000 haseł, w dużym stopniu odzwierciedla ówczesne realia. Nie zabrakło w nim bowiem wyrazów charakterystycznych dla gospodarki socjalistycznej (np. *коллективизировать сельское хозяйство* ‘kolektywizować gospodarstwa wiejskie’, *колхоз* ‘kołchoz’, *пятилетка* ‘pięciolatka’, *сельскохозяйственная артель* ‘rolnicza spółdzielnia produkcyjna’, *стачановка* ‘stachanówka’), ideologii marksistowsko-leninowskiej (np. *комсорг* ‘organizator grupy komsomolskiej’, *строить коммунизм* ‘budować komunizm’). Mimo wyjścia z użycia wielu leksemów ten zbiór wyrazów do dzisiaj pozostaje jednym z obszerniejszych słowników bilingwalnych dla wymienionych języków.

Choć przez kilka dziesięcioleci w IS PAN w tematach badawczych szczególnie uprzywilejowany był język rosyjski, czego wyraz stanowi opracowanie kilku słowników oraz rozmówek rosyjsko-polskich i polsko-rosyjskich⁷, to jednak ukazywały się też zbiory rejestrujące słownictwo innych narodów słowiańskich. Opu-

6 A. Mirowicz i in., *Wielki słownik rosyjsko-polski*, t. 1–2, Warszawa–Moskwa 1970; wyd. 3 popr. i uzupełn., Warszawa–Moskwa 1986; wyd. 7, Warszawa 2001.

7 Por. I. Grek-Pabisowa, W. Sudnik-Owczuk, *Ilustrowany słownik dla dzieci. Rosyjsko-polski i polsko-rosyjski*, Warszawa 1982; J. Rieger, E. Rieger, *Słownik tematyczny rosyjsko-polski*, Warszawa 1985; I. Grek-Pabisowa, *Słownik ortograficzny języka rosyjskiego z zasadami pisowni i interpunkcji*, Warszawa 1995; I. Grek-Pabisowa, G. Kowalowa, *Nowy słownik polsko-*

blikowano *Słownik polsko-białoruski*⁸ oraz *Słownik frazeologiczny białorusko-polski* (językiem wyjściowym jest białoruski)⁹, uważany za pracę pionierską „ze względu na opracowane języki, jak też zastosowaną metodę pełnego przedstawienia znaczeń języka wyjściowego”¹⁰.

Prawie po dwóch dekadach od powstania słownika białoruskiego wydano *Leksykon aktywnej frazeologii polskiej i ukraińskiej*¹¹. Leksykon ten zawiera ponad 1000 jednostek frazeologicznych używanych aktywnie we współczesnych językach polskim i ukraińskim. Autorzy wykorzystali najnowsze osiągnięcia w zakresie frazeografii. *Novum* jest tu między innymi pojawienie się, oprócz frazeologii ogólnej, neologizmów frazeologicznych i kulturomów frazeologicznych, często niemających odpowiedników w innym języku.

Słowniki gwarowe, opracowane przez naukowców z IS PAN, rejestrują leksykę z obszarów niejednorodnych językowo, narodowościowo, wyznaniowo. Ukazują złożoność kontaktów językowych wynikających z wielowarstwowych procesów osadniczych, ruchów migracyjnych, zmian granic państwowych. Tak na przykład wydany w 1980 roku *Słownik gwary starowierców mieszkających w Polsce*¹² utrwała zbiór wyrazów dla rosyjskiej wyspy językowej, jaką tworzy mowa staroobrzędowców mieszkających na Mazurach i Suwalszczyźnie.

Nie mniej skomplikowaną sytuację językową oddaje obszar wyeksplorowany do *Słownika górali polskich na Bukowinie*¹³. Zapisano w nim słownictwo wsi leżących w tym regionie po stronie ukraińskiej i rumuńskiej. Słownik ten jest kontynuacją badań Kazimierza Feleszki (pracownika IS PAN i UW), który oprócz innych tekstów poświęconych omawianemu terenowi, opublikował słownik polszczyzny bukowińskiej¹⁴. Feleszko w swej publikacji zamieścił paralele leksykalne funkcjonujące w języku polskim, ukraińskim, rumuńskim i niemieckim. Zwieńczeniem kilkuletnich prac nad językiem mieszkańców Bukowiny jest publi-

-rosyjski, rosyjsko-polski, Warszawa 1997, wyd. rozszerz. 1999; *Rozmówki polsko-rosyjskie*, oprac. M. Ostrówska, Warszawa 1998.

8 A. Obrębska-Jabłońska, M. Biryła, *Słownik polsko-białoruski*, Warszawa 1962.

9 M. Czurak, *Słownik frazeologiczny białorusko-polski*, Warszawa 2000.

10 I. Maryniakowa, *Prace językoznawcze i folklorystyczne z zakresu wschodniej Słowiańszczyzny*, [w:] *50 lat slawistyki w Polskiej Akademii Nauk (1954–2004). Księga jubileuszowa Instytutu Slawistyki PAN*, Warszawa 2004, s. 132.

11 W. Sosnowski i in., *Leksykon aktywnej frazeologii polskiej i ukraińskiej*, Warszawa 2017.

12 I. Grek-Pabisowa, I. Maryniakowa, *Słownik gwary starowierców mieszkających w Polsce*, *Prace Slawistyczne* 11, Wrocław 1980.

13 Z. Greń, H. Krasowska, *Słownik górali polskich na Bukowinie*, Warszawa 2008.

14 K. Feleszko, *Bukowina moja miłość. Język polski na Bukowinie Karpackiej do 1945 roku*, t. 2: *Słownik*, Warszawa 2003.

kacja *Mowa polska na Bukowinie*¹⁵, będąca efektem projektu grantowego realizowanego w IS PAN. Jak zaznaczyli autorzy we wstępie,

Głównym celem książki jest prezentacja języka polskiego używanego przez mieszkańców Bukowiny Karpackiej żyjących po obu stronach granicy, tj. w Ukrainie i Rumunii. Dokumentuje ona brzmienie mowy polskiej, jaką posługują się najstarsi członkowie społeczności polskiej na Bukowinie¹⁶.

Próba przedstawienia wielości języków i gwar na pograniczu polsko-wschodniosłowiańskim, które funkcjonują w koegzystencji, jest publikacja *Różnorodny słownictwo gwarowe Podlasia, Suwalszczyzny i północno-wschodniego Mazowsza*¹⁷. Zawiera ona m.in. słownik, w którym do haseł w polskim języku literackim podano gwarowe odpowiedniki polskie, wschodniosłowiańskie i litewskie.

Ad-3. Instytut Sławistyki w swojej historii ma także epizod związany z opracowaniem materiałów folklorystycznych. Z inicjatywy Antoniny Obrębskiej-Jabłońskiej kontynuowano edycję zbiorów etnograficznych Michała Federowskiego z zachodniej Białorusi i północno-wschodniej Polski¹⁸, których rękopisy znajdują się w Oddziale Rękopisów Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego. Zespół specjalistów złożony z językoznawców, folklorysty i kustosa z działu rękopisów BUW przygotował do wydania trzy tomy (5–7) *Ludu białoruskiego* Michała Federowskiego. Tom *Inedita. Pieśni z archiwum zbieracza*. Tom 8 (Warszawa 1981) wyszedł w opracowaniu językoznawczynie Marii Czurak.

Ad-4. O różnorodności podejmowanych badań, szerokim zakresie tematycznym problematyki wschodniej Słowiańszczyzny, podejmowanej w IS PAN, najlepiej chyba świadczą prace monograficzne. Idąc chronologicznie, należy wymienić, dziś zaliczany do kanonu lektur sławistycznych, Z. Stiebera *Dialekt Łemków*¹⁹. W całości został on wydany dopiero w 1982 roku, choć Stieber ukończył tę książkę przed wybuchem II wojny światowej. Jak podał autor w liście do krakowskiego językoznawcy Kazimierza Nitscha „Moja praca o Łemkach była w druku, gdy weszli bolszewicy. Oczywiście wydrukowane już 4 arkusze poszły na przemiał, udało się tylko uratować rękopis”²⁰. *Dialekt Łemków* zawiera nie tylko systemowe opracowanie cech samogłoskowych i spółgłoskowych dialektu tej grupy etnicz-

15 H. Krasowska, M. Pokrzyńska, L.A. Suchomłynow, *Świadectwo zanikającego dziedzictwa. Mowa polska na Bukowinie: Rumunia–Ukraina*, Warszawa 2018.

16 Tamże, s. 17.

17 I. Maryniakowa, D.K. Rembiszewska, J. Siatkowski, *Różnorodny słownictwo gwarowe Podlasia, Suwalszczyzny i północno-wschodniego Mazowsza*, Warszawa 2014.

18 I. Maryniakowa, *Prace językoznawcze i folklorystyczne...*, s. 129.

19 Z. Stieber, *Dialekt Łemków (fonetyka i fonologia)*, Wrocław 1982.

20 Archiwum Polskiej Akademii Nauk i Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie, sygn. K III 51, j. 206a, Korespondencja Zdzisława Stiebera do Kazimierza Nitscha, 8.03.1942 r.

nej, ale również informację o przebiegu granicy wschodniej występowania dialektu łemkowskiego.

Tematykę łemkowską kontynuowano w IS PAN w późniejszych latach. W 1993 ukazała się monografia o antroponimii Łemków na tle polskim i słowackim²¹, a w 1995 roku wydano *Słownictwo i nazewnictwo łemkowskie*²².

Warto także zwrócić uwagę na prace pokazujące bogactwo związków kulturowych, językowych polsko-ukraińskich. Tego typu publikacji powstało w IS PAN niemało. Dotyczą one m.in. polskiego dziedzictwa kulturowego, sytuacji językowej polszczyzny w obwodzie donieckim i zaporoskim na południowo-wschodniej Ukrainie²³, na Bukowinie²⁴. Powstały także prace analizujące procesy językowe na pograniczu polsko-wschodniosłowiańskim²⁵ i jego sąsiedztwie, gdzie zaznały się wpływy języka ukraińskiego i białoruskiego²⁶.

W latach 90. XX wieku nastąpił wzrost zainteresowania literaturą ukraińską. Odzyskanie niepodległości przez Ukrainę otworzyło nowe przestrzenie do badań nad prozą i poezją ukraińską. W 1997 roku w IS PAN powołano Pracownię Literatury Ukraińskiej (zlikwidowano ją, tak jak inne pracownie, w 2006 roku), w której powstało kilka istotnych prac. Wydano choćby dwie antologie prezentujące literaturę ukraińską pierwszej połowy XX wieku²⁷ oraz monografię z nurtu geopoetyki, związane z fenomenem wielokulturowego Lwowa²⁸.

W ostatnich latach w fazie realizacji jest projekt *Wiedza – władza – rozkosz. Seksualność w polskiej i ukraińskiej prozie galicyjskiej przełomu XIX i XX wieku*²⁹,

-
- 21 E. Wolnicz-Pawłowska, *Antroponimia łemkowska na tle polskim i słowackim (XVI–XIX wiek)*, Warszawa 1993.
 - 22 J. Rieger, *Słownictwo i nazewnictwo łemkowskie*, Warszawa 1995.
 - 23 H. Krasowska, *Mniejszość polska na południowo-wschodniej Ukrainie*, Warszawa 2012.
 - 24 K. Feleszko, *Bukowina moja miłość. Język polski na Bukowinie Karpackiej do 1945 roku*, t. 1, Warszawa 2002.
 - 25 K. Pastusiak, *Pogranicze polsko-białorusko-ukraińskie w świetle danych językowych i etnograficznych na podstawie nazw roślin*, Warszawa 2007; *Dynamika rozwoju gwar słowiańskich w XXI wieku*, red. D.K. Rembiszewska, Warszawa 2017; D.K. Rembiszewska, J. Siatkowski, *Pogranicze polsko-wschodniosłowiańskie. Studia wyrazowe*, Warszawa 2018.
 - 26 D. Rembiszewska, *Dynamika rozwoju gwary Knyszyna i okolic na Podlasiu w XX wieku*, Warszawa 2006.
 - 27 *Stepowa legenda, Antologia ukraińskiej małej formy prozatorskiej lat 1890–1930*, red. O. Hnatiuk, L. Szost, Warszawa 2001; *Prolog, nie epilog... Poezja ukraińska w polskich przekładach (pierwsza połowa XX wieku)*, red. O. Hnatiuk, K. Kotyńska, Warszawa 2002.
 - 28 K. Kotyńska, *Eseiści o Lwowie. Pamięć, sąsiedztwo, mity*, Warszawa 2006; K. Kotyńska, *Lwów. O odczytywaniu miasta na nowo*, Kraków 2015; *Lwów: lustro. Obraz wzajemny mieszkańców Lwowa w narracjach XX–XXI wieku*, red. K. Kotyńska, Warszawa 2012.
 - 29 Kierownik projektu dr Katarzyna Glinianowicz, okres realizacji: 2016–2019, jednostka finansująca: Narodowe Centrum Nauki (FUGA).

którego celem jest wypracowanie nowych ujęć badawczych literatury pogranicza polsko-ukraińskiego.

Ad-5. Zainteresowanie tematyką ukrainistyczną przez pracowników IS PAN wyraża się także w różnych formach współpracy z licznymi instytucjami i placówkami naukowymi na Ukrainie, co ma na celu popularyzację wiedzy o Ukrainie, oraz kontaktach polsko-ukraińskich. Na przykład efektem współdziałania z Centrum Historii Miejskiej Europy Środkowo-Wschodniej we Lwowie jest *Lwów literacki: wirtualny przewodnik* Katarzyny Kotyńskiej (2016).

Podpisanie umów międzyinstytutowych dało gwarancję wieloletniego prowadzenia wspólnych badań. Na przykład wraz z Instytutem Języka Ukraińskiego NANU w Kijowie były realizowane tematy z zakresu językoznawstwa słowiańskiego³⁰ i bibliografii słowiańskiej³¹. Zagadnieniom tożsamości i związków kulturowych polsko-ukraińskich poświęcono projekt IS PAN i Instytutu Narodoznawstwa Narodowej Akademii Nauk Ukrainy we Lwowie³².

Ad-6. Popularyzacji wiedzy o współczesnej Ukrainie służą wykłady popularnonaukowe na Festiwalach Nauki w Warszawie³³ i Kijowie³⁴ oraz prelekcje na różnych spotkaniach środowiskowych w kraju i zagranicą³⁵, zarówno pracowników IS PAN, jak i gości zaproszonych³⁶.

Z przedstawionego przeglądu tematów badawczych i ich rezultatów (w postaci publikacji wykonanych projektów) wynika, że tematyka wschodniej Słowiańszczyzny, w tym obszar ukraińskiego, stanowi zasadniczą część dorobku Instytu-

30 Projekt: *Innowacje leksykalne, słowotwórcze i frazeologiczne we współczesnych językach słowiańskich*, kierownicy: prof. Ievgeniia Karpilovska, dr Paweł Kowalski, czas realizacji: 2015–2017.

31 Projekt: *Bibliografia online światowego językoznawstwa slawistycznego*, kierownicy: prof. Ievgeniia Karpilovska, dr Paweł Kowalski, czas realizacji: 2015–2017.

32 Projekty: *Wyznaczniki i zmiany: tożsamość Ukraińców w Polsce i na Ukrainie*, czas realizacji: 2015–2017, *Polsko-ukraińskie związki kulturowe*, czas realizacji: 2018–2020, kierowniczki: dr Lyudmila Bulhakova, dr hab. Helena Krasowska, prof. IS PAN.

33 Na przykład w 2016 r. Pavlo Levchuk, *Niepodległość Ukrainy a język ukraiński*, w 2019 r. Helena Krasowska, *Zanik języka polskiego na Bukowinie*.

34 Dr Roman Tymoshuk przeprowadził wykłady na Wydziale Filologii Uniwersytetu Współczesnej Wiedzy w Kijowie w ramach Festiwalu Nauki (Всеукраїнський фестиваль науки), <https://ispan.waw.pl/default/dr-roman-tymoshuk-z-wykładami-na-festiwalu-nauki-w-kijowie/#more-2471>.

35 Na przykład Dorota K. Rembiszewska wygłosiła wykłady w Katedrze Języka Ukraińskiego Uniwersytetu Użgorodzkiego (Кафедра української мови, Ужгородський національний університет) i Węgierskim Instytucie Zakarpackim (Закарпатський венгерський інститут ім. Ференца Ракоці II) w Berehove.

36 Na przykład doc. dr Olena Pelekhata z Uniwersytetu Narodowego im. Wasyla Stefanyka w Iwano-Frankiwsku (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, ПНУ) podczas stażu w IS PAN w 2018 r. wygłosiła referat *Język polski Stanisławowa*.

tu Sławistyki. Zainteresowania problematyką wschodnią przybierały różnorodne formy, jeśli idzie o wybór tematyki, metod, narzędzi badawczych. Na podkreślenie zasługuje to, że w ciągu całego swojego istnienia w IS PAN panowała duża swoboda badań i możliwość podejmowania nawet kontrowersyjnych zagadnień.

Dzięki temu było możliwe osiągnięcie pewnej wszechstronności, uniwersalności w przedstawianiu efektów pracy i otwartość na nowe wyzwania, jakie stawia współczesna humanistyka.

Bibliografia

- *50 lat sławistyki w Polskiej Akademii Nauk (1954–2004). Księga jubileuszowa Instytutu Sławistyki PAN*, Warszawa 2004.
- *Atlas gwar bojkowskich*, oprac. głównie na podstawie zapisów S. Hrabca przez Zespół Instytutu Słowianoznawstwa PAN pod kier. J. Riegera, t. 1–7, Wrocław 1980–1991.
- *Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny*, t. 1, pod red. S. Glinki, A. Obrębskiej-Jabłońskiej, J. Siatkowskiego, Wrocław 1980, t. 2–3 pod red. S. Glinki, Wrocław 1989–1993, t. 4–10 pod red. I. Maryniakowej, Warszawa 1995–2012.
- Czurak M., *Słownik frazeologiczny białorusko-polski*, Warszawa 2000.
- Feleszko K., *Bukowina moja miłość. Język polski na Bukowinie Karpackiej do 1945 roku*, t. 1, Warszawa 2002, t. 2: *Słownik*, Warszawa 2003.
- Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Słownik gwary starowierców mieszkających w Polsce*, Prace Sławistyczne 11, Wrocław 1980.
- Greń Z., Krasowska H., *Słownik górali polskich na Bukowinie*, Warszawa 2008.
- Kotyńska K., *Lwów. O odczytywaniu miasta na nowo*, Kraków 2015.
- Krasowska H., *Mniejszość polska na południowo-wschodniej Ukrainie*, Warszawa 2012.
- Krasowska H., Pokrzyńska M., Suchomłynow L.A., *Świadectwo zanikającego dziedzictwa. Mowa polska na Bukowinie: Rumunia–Ukraina*, Warszawa 2018.
- Maryniakowa I., Rembiszewska D.K., Siatkowski J., *Różnojęzyczne słownictwo gwarowe Podlasia, Suwalszczyzny i północno-wschodniego Mazowsza*, Warszawa 2014.
- Mirowicz A. i in., *Wielki słownik rosyjsko-polski*, t. 1–2, Warszawa–Moskwa 1970; wyd. 3 popr. i uzupeł., Warszawa–Moskwa 1986; wyd. 7, Warszawa 2001.
- Obrębska-Jabłońska A., Biryła M., *Słownik polsko-białoruski*, Warszawa 1962.
- Pastusiak K., *Pogranicze polsko-białorusko-ukraińskie w świetle danych językowych i etnograficznych na podstawie nazw roślin*, Warszawa 2007.
- Rembiszewska D., *Dynamika rozwoju gwary Knyszyna i okolic na Podlasiu w XX wieku*, Warszawa 2006.
- Rembiszewska D.K., Siatkowski J., *Pogranicze polsko-wschodniosłowiańskie. Studia wyrazowe*, Warszawa 2018.
- Rieger J., *Słownictwo i nazewnictwo lemkowski*, Warszawa 1995.
- Sosnowski W. i in., *Leksykon aktywnej frazeologii polskiej i ukraińskiej*, Warszawa 2017.
- Stieber Z., *Dialekt Łemków (fonetyka i fonologia)*, Wrocław 1982.

- Wolnicz-Pawłowska E., *Antroponimia lemowska na tle polskim i słowackim (XVI–XIX wiek)*, Warszawa 1993.

Dorota Krystyna Rembiszewska

Institute of Slavic Studies

The Polish Academy of Sciences

**A CONTEMPORARY AND HISTORICAL PERSPECTIVE IN RESEARCH
ON EASTERN SLAVIC LANGUAGES IN THE INSTITUTE OF SLAVIC STUDIES
OF THE POLISH ACADEMY OF SCIENCES**

Summary

The text focuses on (synchronic and diachronic) research on Eastern Slavic languages and literatures and the culture of Eastern Slavic peoples carried out in the Institute of Slavic Studies of the Polish Academy of Sciences. The focus was on a few thematic blocks: subdialect atlases; bilingual dictionaries, subdialect dictionaries; folklore studies from the Polish-Eastern Slavic borderland; monographs, grant projects on multiculturalism, contacts and the linguistic and cultural borderland; research projects of Polish and Ukrainian scientific institutions; popularization of knowledge on contemporary Ukraine, Polish-Ukrainian contacts.

Key words: history of science, Polish Academy of Sciences institutes, Slavic Studies, diachronic linguistics.

DOROTA KRYSZYNA REMBISZEWSKA – doktor habilitowana, prof. Instytutu Sławiistyki Polskiej Akademii Nauk. Jej zainteresowania naukowe koncentrują się wokół dialektologii, kontaktów językowych polsko-wschodniosłowiańskich i polsko-niesłowiańskich, onomastyki, geografii lingwistycznej, leksykografii gwarowej. Jest autorką książek: *Gwary nadbużańskie mazowiecko-podlaskie* (Łomża 2002), *Dynamika rozwoju gwary Knyszyna i okolic na Podlasiu w XX wieku* (Warszawa 2006), „*Słownik dialektu knyszyńskiego*” Czesława Kudzinowskiego (Łomża 2007). W dorobku ma książki współautorskie: *Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny* (t. 4, 9, 10), z Ireną Maryniakową, Januszem Siatkowskim *Różnojęzyczne słownictwo gwarowe Podlasia, Suwalszczyzny i północno-wschodniego Mazowsza* (Warszawa 2014), z Januszem Siatkowskim *Pogranicze polsko-wschodniosłowiańskie. Studia wyrazowe* (Warszawa 2018). Pod jej redakcją lub współredakcją wyszło kilkanaście publikacji, m.in.: *Zdzisław Stieber (1903–1983). Materiały i wspomnienia* (2013), *Rody, rodziny Mazowsza i Podlasia. Źródła do badań genealogicznych* (2013), *Słowiańskie słowniki gwarowe – tradycja i nowatorstwo* (2016), *Dynamika rozwoju gwar słowiańskich w XXI wieku* (2017).